

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának jogegységi tanácsa Budapesten, a 2004. év december hó 13. napján tartott ülésen a Legfelsőbb Bíróság elnökhelyettesének indítványa alapján meghozta és nyilvánosan kihirdette a következő

j o g e g y s é g i h a t á r o z a t o t:

I.

Ha az elkövető több - a folytatólagosság törvényi egysége alá nem vonható - cselekménnyel valósítja meg az orgazdaság bűncselekményének /Btk. 326.§/ törvényi tényállását, anyagi halmazat létesül és annyi rendbeli orgazdaságot kell megállapítani, ahány alkalommal a törvényben felsorolt alaphűncselekményekből származó dolgokat az orgazda vagyoni haszon végett megszerezte, elrejtette, vagy elidegenítésében közreműködött.

II.

Folytatólagosan elkövetett /Btk. 12.§-ának (2) bekezdése/ az orgazdaság akkor, ha az orgazda a több elkövetési magatartást egységes elhatározással, rövid időközökben viszi véghez. Minthogy az orgazdaság bűncselekményének passzív alanya /sértettje/ nincs, a folytatólagosság törvényi fogalmának elemei között szereplő „azonos sértett sérelmére” történő elkövetés hiánya - ha az egyéb törvényi feltételek fennállnak - a törvényi egység megállapítását önmagában nem zárja ki.

III.

Az orgazdaság bűncselekménye körében a bűnhalmazat, vagy a folytatólagosság megállapítása szempontjából nincs jelentősége annak, hogy az orgazda hány személytől szerezte meg a bűncselekményből származó dolgokat, s annak sem, hogy az alaphűncselekményeket hány személy sérelmére követték el.

I n d o k o l á s

I.

A Legfelsőbb Bíróság elnökhelyettese a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény /Bszí./ 29. §-a (1) bekezdésének a/ pontjára és a Be. 439.§-a (1) bekezdésének a/ pontjára alapozottan a Bszí. 31.§-a (1) bekezdésének a/ pontjában biztosított lehetőséggel élve jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta.

Az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében ugyanis jogegységi határozat meghozatalát tartotta szükségesnek abban az elvi kérdésben, hogy bűnhalmazat valósul-e meg, vagy folytatólagosnak minősül-e az orgazdaság bűncselekménye, ha az orgazda több személytől szerez meg bűncselekményből származó dolgokat, illetve amennyiben az alapbűncselekményt több személy sérelmére követték el.

Az indítvány a kialakult gyakorlat eltérő voltát illetően az alábbi eseti döntésekre, valamint kollégiumi állásfoglalásra hivatkozott:

1./ A Legfelsőbb Bíróság a Bf. I. 1226/1985. számú határozatában /BH. 1986/362./ tévesnek tartotta a cselekmény 1 rendbeli jelentős értékre üzletszerűen és folytatólagosan elkövetett orgazdaság büntettekénti értékelését. A vádlottak haszonszerzés végett folyamatosan, de más-más alkalommal több eladótól vásároltak fel árukat úgy, hogy tudatában voltak azok lopásból, illetve sikkasztásból eredő voltával. Az egységes akaratelhatározás, a rövid időköz és a többszöri ismétlődés megállapítható ugyan, az azonos sértett sérelmére elkövetés azonban nem.

Az orgazdaság járulékos jellegű bűncselekmény, amelynél nem kizárt a folytatólagosság akkor, ha az orgazda rendszeres haszonszerzés végett azonos személytől vásárol bűncselekményből származó dolgokat. Ilyenkor az orgazdának nem kell ismernie azt a körülményt, hogy az alapbűncselekmény elkövetője hány sértettet károsított meg, ebben az esetben ugyanis az alapcselekmény elkövetőjével való bűnkapcsolat helyettesíti a folytatólagos egység megállapításának hiányzó feltételét, az azonos sértett sérelmére történő elkövetést. Ebből következően, amikor az orgazda több személlyel /tolvajjal, sikkasztóval, stb./ áll bűnkapcsolatban, a sértettek száma helyébe a bűnkapcsolatok száma lép be, így a cselekménysorozat nem a folytatólagosság keretében, hanem bűnhalmazatként értékelendő.

2./ A Legfelsőbb Bíróság a Bf.III. 572/1992. számú határozatában /BH. 1993/206./ viszont olyan iránymutatást adott, miszerint az orgazdaság esetében a folytatólagosság megállapítása szempontjából nincs jelentősége annak, hogy az alapcselekmény egy, vagy több rendbeli bűncselekményként minősül-e, miként a bűnkapcsolatok számának sem, nevezetesen annak, hogy az orgazda az alapcselekmény

hány elkövetőjétől szerez meg vagyoni haszonszerzés végett ingóságokat.

Az ide kapcsolódó indokolás értelmében az orgazdaság jogi tárgya általánosságban a tulajdoni viszonyok egésze, ezért e cselekmény tulajdonképpeni sértettjének ez a jogvéde érdek tekinthető. Amennyiben tehát az orgazdaság kapcsán a folytatólagosságnak a Btk. 12.§-a (2) bekezdésében írt feltételei közül az ugyanolyan bűncselekmény, az egységes akaratelhatározás, valamint a rövid időközökbeni többszörös elkövetés egyaránt fennáll, a törvényi egység megállapításának nincs akadálya, mivel az azonos társadalmi érdek sérelme folytán a bűncselekmény azonos sértett sérelmére megvalósultnak tekintendő.

3./ A Legfelsőbb Bíróság BK. 128. számú Állásfoglalása a vagyon elleni bűncselekmények körében a folytatólagosság feltételeire nézve a következő általános elvi iránymutatást adta:

a/ A vagyoni jogokat sértő bűncselekmények - az egyéb alanyi és tárgyi feltételek fennállása esetén - általában akkor tartoznak a folytatólagosság törvényi egységébe, ha az elkövető több cselekményét ugyanannak a természetes személynek a sérelmére, vagy önálló jogképességgel rendelkező azonos jogi személynek az ugyanazon, vagy különböző gazdasági egységei sérelmére valósítja meg.

b/ Az azonos vagy különböző sértettet érintő vagyoni jogokat sértő vagy veszélyeztető bűncselekmények esetében az elkövető tudatától független tárgyi tényezőknek van meghatározó jelentősége annak eldöntése szempontjából, hogy a folytatólagosság tárgyi feltétele megvalósult-e, vagy bűnhalmazat megállapításának van-e helye.

Az indítványozó az eldöntendő elvi kérdésben az alábbiakat fejtette ki:

Az orgazdaság /Btk. 326.§-a/ a törvényben meghatározott vagyon elleni bűncselekményekhez, mint alapcselekményekhez kapcsolódó járulékos bűncselekmény. Az alapcselekmény elkövetési tárgya valamilyen dolog, amelyre az elkövetési magatartás behatást gyakorol, sértettje pedig az a személy, akinek vagyonát a bűncselekmény csorbította.

A vagyoni sérelem az alapcselekmény törvényi tényállásának megvalósulásával bekövetkezik, s ebből a szempontból annak már nincs jelentősége, hogy az elkövetési tárgyat ezután éri-e valamilyen további behatás /pl. a tolvaj a lopott dolgot utóbb megrongálja, megsemmisíti stb./. Ennek megfelelően az orgazdaság mint járulékos cselekmény sem fokozza az alapcselekménnyel okozott sérelmet.

A törvény azonban a vagyon elleni bűncselekmények jogi tárgya ellen intézett, így önálló értékelést igénylő támadásnak tekinti a más vagyon elleni bűncselekményekből származó dolog megszerzését, elrejtését. Az orgazdaság elkövetési tárgya az alapcselekményből eredő dolog, passzív alanya pedig az orgazdaságnak nincs. Az alapcselekmény sértettje a büntető anyagi jogi szabályok alkalmazásában nem tekinthető az orgazdaság passzív alanyának.

Az indítványozó álláspontja szerint helyes az a - 2. pont alatt hivatkozott döntésben foglalt - jogértelmezés, mely szerint az orgazdaság jogi tárgya a tulajdoni viszonyok egésze, ám az már nem, hogy a cselekmény tulajdonképpen sértettjének ez a jogvéde érdek tekinthető. Az orgazdaság ugyanis valóban a „tulajdoni viszonyok egésze” ellen irányul, sértettje /passzív alanya/ azonban nincs.

Az indítvány utal végül egyfelől arra, miszerint a tárgyalta elvi kérdés megoldása szempontjából nincs jelentősége annak sem, hogy az orgazda hány személlyel állt bűnkapcsolatban /következésképpen nem a bűnkapcsolatok száma határozza meg, hogy bűnhalmazatot, vagy folytatólagosságot kell megállapítani/, másfelől arra is, hogy a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumának BK. 128. számú Állásfoglalása az orgazdaságra - passzív alany hiányában - nem vonatkoztatható.

Mindezek alapján az előterjesztő indítványozta, hogy a jogegységi tanács a jogkérdést a következőképpen döntse el:

1./ Ha az elkövető több - térben és időben elkülönülő - cselekménnyel valósítja meg az orgazdaság /Btk. 326.§/ törvényi tényállását, általában anyagi halmazat létesül: annyi rendbeli orgazdaságot kell megállapítani, ahány alkalommal az orgazda vagyoni haszon végett megszerzi stb. a törvényben felsorolt alapcselekményekből származó dolgokat.

2./ Azok a cselekmények, amelyeket az orgazda egységes elhatározással, rövid időközben követ el, folytatólagosan elkövetett orgazdaságnak /Btk. 12.§-ának (2) bekezdése/ minősülnek.

3./ A bűnhalmazat, vagy a folytatólagosság megállapítása szempontjából nincs jelentősége annak, hogy az orgazda hány személytől szerezte meg stb. a bűncselekményből származó dolgokat, illetve, hogy az alapcselekményeket hány személy sérelmére követték el.

II.

A legfőbb ügyész a BF. 2671/2004/1-I. számú nyilatkozatában jelezte, hogy az indítványi rész 1. és 3. pontjában kifejtett

állásponttal egyetért. A 2. pontban írt javaslatban azonban célszerű lenne határozottan kimondani, hogy a folytatólagosság törvényi fogalmának elemei közt szereplő „azonos sértett sérelmére” történő elkövetés hiánya nem lehet törvényi egységet kizáró elvi akadály olyan bűncselekmények esetében, amelyeknek nincs sértettje, egyebekben viszont e törvényi egység minden más feltétele megvalósult.

III.

A jogegységi tanács álláspontja szerint az indítványban felvetett elvi kérdésben - mivel az ítélezési gyakorlat kialakultnak és egységesnek nem tekinthető - a Be. 439.§-a (1) bekezdése b/ pontjának II. fordulatra alapozottan kétséggkívül jogegységi határozat meghozatala szükséges.

Az orgazdaság /Btk. 326.§/ a bűnkapcsolatok egyik sajátos eseteként járulékos, a vagyoni jogokat sértő bűncselekmény, amely megelőzően véghezvitt vagyon elleni bűncselekményt feltételez. E bűncselekmény járulékos volta abból fakad, hogy az elkövetés tárgya olyan - ingó- vagy ingatlan - idegen dolog, amelyhez a törvényi tényállásban felsorolt kilenc alaphűncselekmény valamelyikének elkövetője, illetve áttételesen az orgazda, a cselekmény véghezvitele folytán közvetlenül, vagy közvetve jutott.

Az elkövetési tárgy által megteremtett kapcsolódás ellenére azonban az orgazdaság önálló bűncselekmény. Ennek egyrészt az az alapja, hogy az alaphűncselekmény törvényi tényállásának megvalósulásával az anyagi sérelem már beállt, s azt az elkövetési tárgyra gyakorolt további behatás - ekként az orgazda tevőlegessége - nem fokozza, viszont a vagyoni viszonyok rendje elleni újabb támadást jelent a vagyoni jogot közvetlenül sértő személy cselekményével előidézett helyzet orgazda általi fenntartása. Az önállóság pedig kifejezésre jut egyfelől abban is, miszerint ahhoz alaphűncselekmény szükséges ugyan, az azonban nem, hogy annak elkövetője büntethető is legyen; másfelől az orgazdaság bűncselekménye saját külön elkövetési magatartásokkal és szankciókkal rendelkezik.

A Be. 51.§-ának (1) bekezdése értelmében sértett, akinek jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette. Ehhez képest az orgazdaság alaphűncselekményeit tekintve sértett az a természetes vagy jogi személy, akinek vagyoni viszonyait az adott bűncselekmény közvetlenül érintette. Az orgazdaság esetében viszont új, önálló bűncselekmény megvalósulásáról van szó, amelynek kapcsán az alaphűncselekmény sértettjének közvetlen érdekséreleme már nem áll fenn. Ebből következően az orgazdaság bűncselekményének passzív alanya /sértettje/ nincs, ezért az alaphűncselekmény sértettje az orgazdaság miatt indult büntető eljárásban csupán az egyéb érdekelt /Be. 55.§/ pozícióját

töltheti be /eltekintve természetesen a Be. 55.§-ának (2) bekezdésében írt esettől/, így magánfélként, pótmagánvádlóként értelemszerűen nem léphet fel.

Az orgazdaság kapcsán tehát /és ez általában igaz minden olyan bűncselekményekre, amelynek nincs passzív alanya/ a folytatólagosság fogalmának törvényi elemei között szereplő „azonos sértett sérelmére” történő elkövetés figyelmen kívül marad, s annak eldöntésénél, hogy az orgazdaság bűncselekménye folytatólagosan megvalósítottnak minősül-e vagy anyagi bűnhalmazatot alkot, csak a Btk. 12.§-a (2) bekezdésében felsorolt további feltételeknek: az ugyanolyan /ekként szükségszerűen azonos jogi tárgyat sértő/ bűncselekménynek, a többszöri, egységes elhatározásból való véghezvitelnek van jelentősége. /Megjegyzendő, hogy a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumának BK. 128.számú Állásfoglalásában adott iránymutatás értelemszerűen azokra a vagyon elleni bűncselekményekre vonatkozik, melyeknek van passzív alanya./

A kifejtettekből következően az orgazdaság bűncselekménye folytatólagosságának vagy bűnhalmazatot képező voltának szempontjából a bűnkapcsolatok száma, az alapbűncselekmények rendbelisége közömbös, mivel a minősítés kérdését a Btk. 12.§-ának (2) bekezdésében foglalt további törvényi feltételek fennállta dönti el. Ezért több rendbelinek minősülhet az orgazdaság, ha az orgazda ugyanazon alapbűncselekményből származó dolgokat különböző időpontokban szerez stb. meg, de a rövid időköz, vagy az egységes elhatározás hiányzik, folytatólagosan megvalósított lehet viszont az említett feltételek fennállta mellett az orgazdaság, annak ellenére, hogy az orgazda több alapcselekmény több elkövetőjével áll kapcsolatban.

A kifejtetteket figyelembe véve a Legfelsőbb Bíróság Büntető Jogegységi Tanácsa - a Be. 442.§-ának (3) bekezdése szerint eljárva - a Be. 443.§-ának (1) és (2) bekezdése alapján a jogegységi indítványnak helyt adott, s az eljárás tárgyául szolgáló elvi kérdésben a rendelkező részben foglalt szerint iránymutatást adta.

Budapest, 2004. december 13.

Dr. Kónya István s.k. a tanács elnöke, Dr. Akác Zoltán s.k. előadó bíró, Dr. Katona Sándor s.k. bíró, Dr. Demeter Ferencné s.k. bíró, Dr. Horváth Ibolya s.k. bíró, a tanács tagjai.

A kiadmány hitelével:

tisztviselő